

Zsolnai József pedagógusképe

„A pedagóguslét, a tudás közvetítése, az embereken való segítség, az emberek rávezetése a jóra, az igazság valamiféle meg- és elismertetése izgatott.”

(Zsolnai, 2002, 119. o.)

Zsolnai József pedagógusokról alkotott nézetét több művében is megfogalmazta. A tanulmány bemutatja, milyen értékeket, tulajdonságokat tart fontosnak, milyen az ő álláspontja szerint az ideális pedagógus, a gyakorlatban miként realizálódhat elképzelése.

Bemutatom továbbá Zsolnai Tanár Úr szakmai életútjának fontosabb állomásait, amelyek hitelesen alátámasztják, megerősítik életprogramjának üzenetét.

Tanulmányomban Zsolnai József pedagógusképét szeretném bemutatni, amelyet műveiben részletesen kifejt, mellé állítva az ő szakmai életútjának néhány mozzanatát, tevékenységének eszmei üzenetét.

A témáról *Az alkotó pedagógia programja* (Zsolnai, 1996) című munkájában, *Az érték-közvetítő és képességfejlesztő pedagógia* (Zsolnai, 1995) című könyvében és a *Tanárkép és tanárképzés* (Óhidy, Terhart és Zsolnai, 2008) tanulmánykötetben olvashatunk. Az első megjelölt műben az ideális pedagógus sajátosságait, az utóbbi kettőben pedig az ÉKP-program szerint működő iskolák pedagógusainak jellemzőit veszi számba. Ha e két pedagógusképet, illetve azok kapcsolatát megvizsgáljuk, valószínűleg teljes képet kaphatunk elképzeléséről.

A pedagóguskép idealizált megközelítése Zsolnai József értelmezésében:

- lelkiileg egészséges,
- ért a tervezéshez,
- ért a szervezéshez,
- ért az elemzéshez,
- biztossággal eligazodik az értékek világában,
- alkotásra, adaptálásra érett,
- jó kommunikátor,
- ismeri a különféle pedagógiai paradigmákat, alternatív pedagógiákat és programokat, felkészült ezek értékeinek és gyenge pontjainak megítélésében,
- jó diagnosztá,
- biztonságos döntéshozó,
- elismeri, hogy műhibákat követhet el, és vállalja a felelősséget,
- jogérzékeny fejlett,
- nyitott a filozófiára, a tudományra és a művészetekre,
- a legkülönbözőbb pedagógus szerepekben képes hiteles teljesítményt nyújtani (Zsolnai, 1996, 50. o.).

Az ÉKP-program bemutatása során Zsolnai József (1995, 210. o.) elismeri, hogy a pedagógusnak kitüntetett szerepe van a pedagógiai folyamatokban. Nézete szerint csak

azok tudnak eredményesek, hitelesek lenni munkájukban a rossz körülmények ellenére is, akik magasan képzetek és erkölcsösek.

Az ÉKP pedagógustól elvárt tulajdonságok:

- a tanulóól ki tudja hozni a lehető legtöbbet,
- képes önállóan létrehozni, alkotni (a környezet szerepe meghatározó: alkotó-innovatív légkör, kollégák, vezetés szükséges),
- alaposan ismeri a pedagógus szakmát,(1)
- a szakmai önismeret képességét jellemzi:
 - a) a pedagógus tudása,
 - b) a pedagógus képessége,
 - c) a pedagógus attitűdje,(2)
 - d) nevelési stílusa,
- rendszeres és önálló döntésre képes,
- képes az igazolt eredmények tökéletesítésére,
- nem ijed meg a szakmai kihívásoktól, hanem vállalja azokat,
- együttműködő nevelési stílus jellemzi,
- a pedagógiai humanizmus elkötelezettje,
- optimista.

*„...pedagógus valamennyi rábí-
zott tanítványának a lehetséges
és belátható jövőjét képes kézbe
venni, tervezni, ennek érdeké-
ben egyénhez igazított játékok
és tevékenységek sorát szervez-
ni, s kész ezért mind jogi, mind
etikai értelemben felelősséget is
vállalni.”*

A *Tanárkép és tanárképzés* kötetben (Óhidy, Terhart és Zsolnai, 2008) a szerzők kijelentik, hogy az idealizált pedagóguskép, amelyet az ÉKP-program szemszögéből ismertetnek, „nem a fantázia szüleménye”, „15 éves kísérleti, akciókutatói munka előzte meg”. Az ÉKP pedagógusai szakmai énképének kialakításában a folyamatos önképzés mellett 120 órás szakmai felkészítés segített, amely jó alapot nyújtott az idealizált kép eléréséhez. Zsolnai József és Kiss Éva elismeri, hogy a több száz pedagógusból nem sikerült mindenkinél eredményt elérni, sok programelhagyó is akadt a 35 éves munka során.

Zsolnai pedagógusképéről elmondható, hogy szigorú elvárásokat támaszt a pedagógusok elé. Ez a fajta megközelítésmód jellemzi például a magyar neveléstudomány egyik kiemelkedő alakját, Karácsony Sándort(3) is, aki a református pedagógusoktól vár el nagyon magas szintű szakmai felkészültséget és erkölcsi tartást (Bognárné, 2008, 2009). (4)

Fontosnak tartja Zsolnai a folyamatos önképzést, a tudományos alapon művelt szakmai munkát, a problémaérzékenységet, a kutatást.

Az idealizált és az ÉKP-pedagóguskép között szoros kapcsolat van. Az ÉKP pedagógusainak nézete szerint rendelkeznie kell az ideális pedagógus jellemzőivel is. Vagyis az ÉKP-pedagóguskép az ideális pedagógusnál is szigorúbb. A szakmai elvárások mellett nevelési attitűdre, személyiségjegyekre vonatkozóan is megfogalmaz követelményeket. Kérdés, hogy ennek a képnak mennyi pedagógus tud megfelelni.

Az egyik könyvében még idealizáltak nevezett pedagógus tulajdonságokat másutt már követelményként jeleníti meg:

„Az érték közvetítő és képességfejlesztő iskola olyan szakembert követel, aki amellet, hogy lelkiileg egészséges, ért a szervezéshez, az előrelátáshoz, az elemzéshez, jó kommunikátor; biztonságos döntéshozó, eligazodik az értékek világában, képes különböző pedagógiai paradigmákban gondolkodni, kompetens különböző pedagógiai programok, módszerek értékeinek megítélésében, jó diagnosztika, elismeri,

hogy műhibákat követhet el, sem jogi, sem erkölcsi szempontból nem akar a felelősség alól kibújni, jogérzéke fejlett, informáltsága és szellemi nivója révén nyitott a filozófiára, a tudományra és a művészetekre, kész elsajátítani mind az egyéni, mind a csoportos alkotáshoz, adaptáláshoz szükséges attitűdöket és képességeket.” (Zsolnai, 1995, 216. o.)

Egy tulajdonság hiányzik e listából: hogy a legkülönbözőbb pedagógus szerepekben képesek hiteles teljesítményt nyújtani. Zsolnai József az ÉKP pedagógusképének bemutatása után kifejti, hogy csak az lehet eredményes és hiteles munkájában, aki a program által közvetített értékekkel egyetért és képes az üzenetét közvetíteni is. Vagyis már önmagában akkor hitelessé válik a pedagógus, ha az ÉKP-programnak megfelelő célkitűzéseket magáénak érzi és betartja (Zsolnai, 1995, 216. o.).

A forrásként megjelölt művek pedagógusképei között érdekes kapcsolat fedezhető fel. A két, kilencvenes években megjelent könyvben (1995, 1996) az idealizált, illetve az ÉKP-pedagógusképet mutatja be, oly módon, hogy az utóbbi képbe beleolvastja az előzőt is. A 2005-ben napvilágot látott kötetben azonban már a gyakorlatra hivatkozva minden pedagógusra érvényesnek gondolja, illetve érvényesíteni kívánja az elvárásokat a szerzőpáros.

„Ismételjük, hogy az a)-tól n)-ig megfogalmazott kritériumokat nem csupán a Nyelvi, irodalmi és kommunikációs program, valamint az Értékközvetítő és képességfejlesztő program eredményei alapján, hanem a már hivatkozott felsőoktatási akcióprogram alapján fogalmaztuk meg, és mind a mai napig tudjuk igazolni a gyakorlatban is. A fentebb ismertetett pedagóguskép elfogadtatását szorgalmazzuk Magyarországon azóta, amióta az ország áttért a kétciklusú Bologna-jellegű képzésre.” (Zsolnai és Kiss, 2005, 136. o.)

Zsolnai József pedagógusképét vizsgálva megállapítható, hogy rész-egész viszonyban két modellt tartalmaz. A minden pedagógusra érvényes (idealizált) tulajdonságok a nagyobb halmaz elemei, míg ennek részeként jelenik meg egy kisebb egység: az ÉKP-pedagóguskép. Kijelenthető, hogy Zsolnai nagyobb elvárásokat támaszt ez utóbbival szemben.

Fontos még beszélni a pedagógusok gyermekképéről is, hiszen a forrásként megjelölt anyagokban mindez szorosan kapcsolódik a pedagógusképhez. *Az alkotó pedagógia programja* és a *Tanárkép és tanárképzés* című művekben ugyanaz a szöveg szerepel e témakörnél, Az előbbiben (Zsolnai, 1996, 45. o.) *A pedagógusképzés gyenge pontjai*, a másikban *A magyarországi pedagógusképzés gyenge pontjai* (Zsolnai és Kiss, 2005, 132. o.) címet viselő alfejezetekben. A megjelölt részben kijelenti, hogy

„a hazai pedagógia nem rendelkezik megfelelő gyermekképpel, de megfelelő emberképpel sem” (Zsolnai, 1996, 45. o.), így a pedagógusok nem az egyes tanulóra helyezik a hangsúlyt, nem az egyéni fejlesztést szorgalmazzák, nem a képességek kibontakoztatása a cél, hiszen az Ember, a maga sajátosságai, egyéniségével nem válik hangsúlyossá.

A pedagógusoknak előítélet-mentesen, nem a gyűyögés pedagógiáját folytatva, hanem bízva a gyerekek teljesítőképességében, türelemmel, humorral kell feléjük fordulni. (Zsolnai, 1995, 215. o.)

„...pedagógus valamennyi rábízott tanítványának a lehetséges és belátható jövőjét képes kézbe venni, tervezni, ennek érdekében egyénhez igazított játékok és tevékenységek sorát szervezni, s kész ezért mind jogi, mind etikai értelemben felelősséget is vállalni” (Zsolnai, 1995, 222. o.).

Szakmai életútja során példát mutatott koncepciója megvalósításához, az idealizált kép eléréséhez. 1971-ben indította útjára a NYIK programot Kaposvárott, ehhez kapcsolódóan tananyagot dolgozott ki és fejlesztett munkatársai segítségével, így például műveinek egyike, *A tanulás tervezése és irányítása* segítséget nyújt a program sikeres megvalósításához. 1981-től számíthatjuk az ÉKP-program megtervezését, kidolgozását, amely akciókutatás keretében történt. E program elmélete, annak elemei 1995-ben jelentek meg *Az értékközvetítő és képességfejlesztő pedagógia* címmel. Programja országosan ismertté

vált, beépült a pedagógiai praxisba. A közelmúlt eseményeiből említve fontos megjegyezni, hogy szakmai kimunkálója volt a Neveléstudományi Intézetben most is folyó TÁMOP 4.1.2/B(5) projektnek is.

Zsolnai József indította el az Országos Közoktatási Intézet új közoktatás-fejlesztési koncepcióját, a pedagógus szakma megújítási projektjét, a tudományelméleten alapuló pedagógiai kutatóképzés programját. Több szakfolyóiratot is alapított (*Új Pedagógiai Szemle, Iskolakultúra, Edukáció*), 1990-től 1995-ig az Országos Közoktatási Intézetet vezette, 1999 és 2005 között az egyetem pápai székhelyű Pedagógiai Kutatóintézetének alapítója és igazgatója volt, 2003-tól a Pannon Egyetemen működő Interdiszciplináris Doktori Iskola Neveléstudományi programjának alapítója, vezetője volt – hogy a teljesség igénye nélkül néhány munkáját említsem.

Zsolnai József jól látta korunk pedagógiai problémáinak gyökerét, az ellentmondásokat, és mindezt rendkívül mélyrehatóan elemezte is. Például a *Kritika és koncepció* című műben Kocsis Mihállyal közösen írnak a pedagógusképzés és a továbbképzés megújításáról, de említhetjük *Az alkotó pedagógia programját* is, amelyben szintén a hazai pedagógusképzés hibáira, a hibás pedagógusképre világít rá:

„A ma pedagógusa a kultúráközvetítés (értsd: szakosodás) bővületében munkaviszonyt létesítő szakember, aki a pedagógus munkaszerepek közül hárítja a fejlesztésben, a kutatásban, a szakszerű gyermekmegismerésben, a családpedagógiai munkában való közreműködést. Jogi, politikai érdeklődése partikuláris értékvilágra szűkül. Az iskolát nem a szocializáció, a perszonalizáció műhelyének tekintti, hanem olyan munkahelynek, amely számára rejtett hatalomgyakorlás, a tudatosulatlan attribúálás, a munkavégzési előnyök „kicsikarásának” a terepe. Az innovációra, fejlesztésre, kutatásra érzékenyek és beavatottak köre a mintegy százhuszezres szakmának alig 5-10%-a” (Zsolnai, 2001, 21. o.).

A pedagógiai valóság elemzése a témája a *Mi a baj a pedagógiával?* című művének is, amelyben Zsolnai László közgazdással arról elmélkednek, hogy tudomány-e a pedagógia, milyen a pedagógia embereszménye, milyen értékeket, kultúrjavakat kell átadni a gyerekeknek, de beszélnek a pedagóguslétről, a család nevelési gyakorlatáról stb. is.

Ebben a könyvben az átlagpedagógusról eléggé lesújtó véleménnyel vannak, hiszen a szakmai tudásukat a tankönyvi tudással teszik egyenlővé (Zsolnai és Zsolnai, 1987, 73. o.). Hangsúlyozzák, hogy pedagógus etikai kódexekre(6) lenne szükség, ami az elszámolhatóságot, a felelősségre vonhatóságot eredményezhetné. (Zsolnai és Zsolnai, 1987, 76. o.)

Az értékek, a valódi értékek hangsúlyozása az ÉKP-programból („Értékközvetítő és Képességfejlesztő Pedagógia”) egyértelműen kiderül:

„A pedagógiai folyamatokban persze nemcsak a személyiségértékek fejlesztésére – önfejlesztésre van lehetőség, hanem a különböző értékdimenzióba sorolható: vitális, szociális, erkölcsi, politikai, világnézeti, életmód, gazdasági, kognitív (ismereti) és esztétikai értékek formálására is” (Zsolnai, 1995, 27. o.).

Fontosnak tartotta, hogy az iskolában a tanulók ismerjék meg az értéket, de az értékelenséget is, hiszen csak úgy tudják megérteni a kettő közötti különbséget. Zsolnai az általa elismert emberekre, szaktekintélyekre, tudósokra gyakran hivatkozott, vagy idézett tőlük, hiszen hangsúlyozta az elődök nagyságát, filozófiájuk értékeit, azonban az ő nézete szerint „[a]z értékelsajátítás igazi gyakorlópályája az alkotás, ami az értékek (újra) teremését jelenti.” (Zsolnai és Zsolnai, 1987, 55. o.).

Az ÉKP-programhoz kapcsolódóan született meg a KGyTK,(7) a kutató gyerekek tudományos konferenciája, amely az önálló kutatásra, alkotásra serkenti a tanulókat már 9–10 éves kortól. Azonban ehhez az is szükséges, hogy a felkészítő tanár aktívan részt vegyen, ha kell, segítse diákját az alkotó munka során, amelynek következménye lehet, hogy ő maga is szeretne önállóan létrehozni, alkotni valamit. Zsolnai József alkotói példáját, tevékenységét hosszasan lehetne sorolni, hiszen számos publikáció, könyv, rendkívül gazdag alkotói munka jellemzi életútját.

„Az alkotó pedagógia számomra tehát program és kihívás, amelyet tanítóként, általános iskolai tanárként, igazgatóként, szakfelügyelőként, főiskolai tanársegédként, főiskolai docensként, egyetemi docensként, tudományos fősztályvezetőként, kutatóintézeti igazgatóként és botcsinálta oktatáspolitikusként egy percig sem adtam fel, s a legkülönbözőbb műfajokban: provokatív hangvételű glosszákbán, kézikönyvekben és oktatáspolitikai programokban szorgalmaztam” (Zsolnai, 1996, 11. o.).

Zsolnai József a kommunikációra, a helyes ejtésre, a fogalmazásra, az önművelésre, a beszédfejlesztésre nagy hangsúlyt fektetett már a NYIK-programban is. Ő maga is jó előadó volt, hiszen tanítványai, munkatársai szívesen hallgatták előadásait, lebilincselő történeteit.

Hiteles személyiség volt, aminek egyértelmű bizonyítéka, hogy sok fiatal, munkatársat maga köré tudott gyűjteni, tanítványává tenni. Nemcsak elvárta a pedagógusoktól az ideális pedagógus sajátosságait, hanem életében erről hiteles példát is adott.

Munkáját számos díjjal elismerték:

- 1984: Kiváló Munkáért kitüntetés,
- 1987: Apáczai Csere János-díj,
- 1989: Pest Megyei Tanács Alkotói Díj,
- 1995: a Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztje kiktüntetés,
- 2005: Kiss Árpád-díj,
- 2009: Ásotthalom Emlékplakett,
- 2010: Veszprém Megye Érdemrendje
- 2011: posztumusz Szent-Györgyi Albert-díjat kapott munkássága elismeréséül.

Zsolnai Józsefről kijelenthető, akár előadásaira gondolunk, akár a publikációs tevékenységére, hogy szinte állandóan tanított és tanult. Életét a folytonos és kitartó munka, a küzdés, a tenni akarás, a töretlen lelkesedés jellemezte.

Elmondhatjuk, hogy Zsolnai József mindenkor alaposan kidolgozott rendszerben,⁽⁸⁾ tudományos igénnyel fogalmazta meg elvárásait, elképzeléseit.

„Szigorú, következetes tanár hírében álltam, akinek csakhamar igen nagy tekintélye alakult ki. Sajnos, nem annyira a tudásom miatt, hisz azt sem a gyerekek, sem a kollégák nem tudták kellőképpen felmérni és mérlegelni. Inkább azért, mert pedagógiai képességeim (megosztott figyelmem, szuggesztivitásom, gyors reagálóképességem, kommunikációs technikáim stb.) alkalmassá tettek arra, hogy rend legyen körülöttem, hogy a gyerekek engedelmeskedjenek, hogy a legnehezebb összefüggéseket is megértsessem azokkal, akik megfelelő háttértudással rendelkeztek. Magyar és történelmet tanítottam leginkább, és ha tehettem, ha volt hozzá merszem, a tankönyvektől eltértem. Saját könyvtáramból és az iskola könyvtárából igen sok könyvet cipeltem óráimra, s akkortájt szokatlan módon folyóiratokat is mutattam be a gyerekeknek, a Magyar Nyelvőrt, a Századokat, irodalmi folyóiratokat stb.” (Zsolnai, 2002, 103. o.)

Életútja során az egyéni fejlesztést, a szakmaiságot, a tudomány-⁽⁹⁾ és alkotópedagógiát hangsúlyozta. A Zsolnai-program a mai napig él, amelyhez tantervek, számtalan könyv, írott segédanyag áll rendelkezésre.

„...a jövő pedagógusainak nem csupán »jó tanítóknak«, »jó tanároknak« kell lenniük, hanem olyan pedagógusoknak is, akik a pedagógiai problémaosztályok megfogalmazására és megoldására is képesek, értenek az alkotáshoz, a pedagógiai fejlesztéshez, a pedagógiai kutatáshoz – függetlenül attól, hogy ki milyen iskolafokon tanít, s hogy ki milyen szakos” (Zsolnai, 2001, 27. o.).

Szakmai munkájáról elmondható, hogy több tudományterület szemléletét, azok eredményeit felhasználva tevékenykedett, tanított. Jól hasznosítható, konvertálható tudást adott át tanítványainak, mivel elsősorban gondolkodni tanított. Munkaközösségben élt kollégáival, hallgatóival, akiket nemcsak olvasnivalóval, hanem feladattal is ellátott.

Zsolnai József nézete szerint a tanárnak alaposan felkészültnek, véleményalkotásra képesnek kell lennie, aki rendületlenül és folytonosan azon igyekszik, hogy a maximumot hozza ki mind a tanulókból, mind saját magából. Álláspontja szerint az válhat ered-

ményes pedagógussá, aki értelmes, közlékeny, a problémákra nyitott, tájékozott és kutató alkat.

Zsolnai Tanár Úr nagy hatást gyakorolt környezetére, akik vele dolgozhattak együtt, a munkáról, a munkabírásról, a pedagógusképről más értelmezést nyertek – ezt megerősítik a tanítványai, a közvetlen munkatársai is. Olyan örökséget hagyott ránk, mely nagy tiszteletet érdemel – az eszmei üzenete szerint való tevékenykedés pedig komoly feladat elé állít bennünket.

„Azt hiszem, ez a *muszájherkulesi* életprogram. Egy bizonyosan elmondható: nem lehet rám fogni, hogy nem tettem meg mindent, ami erőmből telt, hogy »fajtámat«, a magyar tanítóságot, a magyar pedagógusságot személyes életutam példájával önfeladásra, kishitűségre vettem volna rá... Egy fecske persze nem csinál nyarat. Tudom” (Zsolnai, 2002, 369. o.).

Jegyzet

(1) Zsolnai (1995, 212. o.) szerint a pedagógus foglalkozás elsősorban szakma és nem hivatás. Hivatásként is művelhető, amennyiben a szakmát magas szinten műveli valaki.

(2) A pedagógusok attitűdjére vonatkozóan jellemző a negatív beállítódás, például a nehéz eseteket nem tekintik kihívásnak, ahogy az orvos szakmában, illetve kétségbe vonják a tanulók teljesítőképességét és a ügyögés pedagógiáját alkalmazzák (Zsolnai, 1995, 215. o.).

(3) Karácsony Sándor (1891–1952) nagy hatást gyakorolt Zsolnai Józsefre – saját bevallása szerint is. Nyelvi nevelésről vallott nézeteit felhasználta a NYIK-programban.

(4) Karácsony Sándor és Zsolnai József ideális pedagógusképe nem áll távol egymástól. Mindketten a pedagógiai kreatológiát és a pályalkalmasság kérdését, kritériumait vizsgálják. Míg Zsolnai Józsefnél jól kidolgozott rendszerben olvashatóak az elvárások, addig Karácsony Sándornál mindez kevésbé rendszerzetten található meg nem mindig könnyen olvasható írásaiban.

(5) A Pannon Egyetem 2009-ben a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által meghirdetett Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP) 4.1.2/B kiírására pályázatot nyújtott be, melyre az Európai Unió és a Magyar Állam társfinanszírozásában 110 millió forint összegű támogatást nyert el. *A Közép-Dunántúli Régió pedagógusképzését segítő szolgáltató és kutatóhálózat kialakítása* címmel a projekt megvalósítása 2010. március 1-jén kezdődött. A Pannon Egyetem Modern Filológiai Társadalomtudományi Karának

Neveléstudományi Intézete a Dunaújvárosi Főiskolával és a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskolával konzorciumban dolgozik együtt. A projekt hosszú távú célja a kompetencia alapú oktatást biztosító és fejlesztő pedagógusképzés tartalmi megújítása, pedagógusképzést támogató szakmai szolgáltató- és kutatóközpont kialakítása a Közép-Dunántúli Régióban, építve a pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézményekre.

(6) Pedagógus etikai kódexek készültek már 1987 óta, de a felelősségre vonhatóság nem realizálódott, hiszen csak ajánlásként fogalmazódik meg a pedagógusok felé a bennük található útmutatás, normarendszer. Néhány példa etikai kódexre: Hoffmann, 1997, 2003; *Országos Református Tanáregyesület*, 1998.

(7) A KGyTK 1998-ban indult az általános iskolások körében. A kisiskolások kutatási eredményeiket egy 20–30 oldalas dolgozatban írják le, majd szóban bemutatják a konferencia alkalmával. Teljesítményüket egy szakmai zsűri értékeli. A KGyTK-nak van iskolai, megyei, regionális és országos fordulója.

(8) Zsolnai, (2010, 11. o.) a pedagógiát mint ismeretrendszert mutatja be a professzionalizáció és a szakmai hitelesség jegyében. A minőség és az eredményfelelősség miatt fontosnak tartja a pedagógia több ezer éves eredményeinek ismertetését egy új rendszerben való megközelítésben.

(9) A tudomány iránti elkötelezettségét támasztja alá *A tudomány egésze* (Zsolnai, 2005) című munkája is, azaz a magyar tudomány tudománypedagógiai szemléje, 328 szerző a magyar tudományban elért eredményeinek bemutatása 335 írásban.

Irodalom

Bognárné Kocsis Judit (2008): Karácsony Sándor ideális pedagógusképe. *Módszertani Közlemények*, 4. sz.

Bognárné Kocsis Judit (2009): Karácsony Sándor ideális pedagógusképe, nézete a pedagógusképzésről, a pedagógus pályáról. *Neveléstörténet*, 1–2. sz.

Hoffmann Rózsa (1997, szerk.): *Pedagógusétika – Kódex és kommentár*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Hoffmann Rózsa (2003, szerk.): *Szakmai Etikai Kódex Pedagógusoknak*. Tanulmányok, normák és esetleírások. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Óhidy Andrea, Terhart, E. és Zsolnai József (2008, szerk.): *Tanárkép és tanárképzés*. PE Bölcsészettudományi Kar, Pápa.

Országos Református Tanáregyesület (1998): *Etikai Kódex – A református közoktatásban dolgozó refor-*

mátus pedagógusok számára. Országos Református Tanáregyesület.

Zsolnai József és Kocsis Mihály (1997): *Kritika és koncepció a magyarországi pedagógusképzés és -továbbképzés megújításához.* JPTE Tanárképző Intézet, Pécs.

Zsolnai József és Zsolnai László (1987): *Mi a baj a pedagógiával?* Tankönyvkiadó, Budapest.

Zsolnai József (1991): *A tanulás tervezése és irányítása.* Tankönyvkiadó, Budapest.

Zsolnai József (1995): *Az Értékközvetítő és Képességfejlesztő Pedagógia.* ÉKP Központ – Holnap Kiadó – Tárogató Kiadó, Budapest.

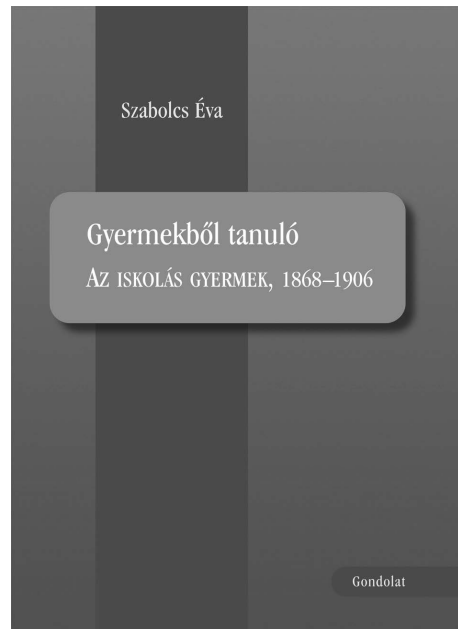
Zsolnai József (1996): Az alkotó pedagógia programja. In uő: *Alkotó pedagógia: Program és szerkezet.* Pécs. 45–56.

Zsolnai József (2001): *Az alkotó pedagógia tovább(i) él(ete) Pápán.* VE TK Pedagógiai Kutatóintézete, Pápa.

Zsolnai József (2002): *Vesszőfutásom a pedagógiáért.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Zsolnai József (2005): *A tudomány egésze.* Műszaki Könyvkiadó, Budapest.

Zsolnai József (2010): *A pedagógia új rendszere címszavakban.* PE Neveléstudományi Intézet, Pápa.

A Gondolat Kiadó könyveiből